

СТАНОВИЩЕ

на тема

„Национален референдум. Въпроси на национален референдум и гаранции за вземане на информирано решение от гражданите.”

Още с появата на човека същият се е стемил да се групира с други хора поради различни причини – по-голяма сигурност, преследване на общи цели и изповядване на общи идеи. Така се е стигнало до възникването на родовобщинния строй, който е бил и първообразът на държавността. По този начин новосформираното общество е било по-силно и е имало възможност да се развива, както и да се отбранява от други народи. За да остане обществото сплотено, за да може да се регулират отношенията между неговите членове и за да се разрешават справедливо възникналите конфликти се е появила необходимостта от правото. Така са се зародили и първите законодателства и кодификации – законите на Хамурапи, законите на Дванадесетте таблици и други. Именно въпросното право в последствие се е превърнало в един от основните критерии за развитие на обществото и за просперитета на същото.

В основата на правото винаги са стоели човешките ценности. За да бъдат същите скрепени с държавната санкция и да станат задължителни за гражданите на дадена държава е необходимо да има нормотворчески процес. През различните епохи и в различните правни системи историята познава различни видове механизми за приемане на закони – едноличен приемане, съдебно законотворчество, колективно законотворчество чрез нарочен орган, общностно, международно. Ярък белег в днешни дни за окачествяването на една държава за правова и демократична е възможността народът да участва пряко и непосредствено в управлението и нормотворчеството ѝ.

Република България е парламентарна поради което и законодателната власт е предоставена на народните представители избирани пряко от народа. Съгласно **КРБ и Закона за пряко участие на гражданите в държавната власт и местното самоуправление**, гражданите могат пряко да участват в държавното управление посредством различни инициативи – гражданска инициатива, европейска инициатива, общо събрание на населението и референдум.

С решение на НС от 24.10.2012г. за провеждане на национален референдум на тема „Да се развива ли ядрената енергетика в Република България чрез изграждане на нова ядрена електроцентрала?” се появи за първи път възможността гражданите, имащи право да гласуват, да упражнят правото си на пряко участие в управлението на държавата. Това е много хубаво, но идва логичният въпрос, а българският народ готов ли е за това? За да си отговорим на същия трябва преди всичко да се замислим за това каква е степента на образованост и култура на средностатистическия българин. Дали реално „разбираме от всичко” или истината е друга?

За да се вземе едно целесъобразно решение е необходимо човек да има познания в дадена област. Няма как един човек да разбира от всичко, но ако е достатъчно грамотен и логично мислещ то би могъл лесно да се информира и ориентира в предоставената му ситуация. Съгласно **чл.10, ал.4 от ЗПУГДВМС** въпросът за съответния референдум следва да бъде изписан на общоупотребим български език, кратко, точно и ясно. Но когато въпросът изисква специфични знания е необходима пълна, обективна и всестранна информация, която да достигне до гражданите на републиката. За съжаление в България има твърде много неграмотни хора. Това е и причината да считам, че **първата гаранция** за вземане на информирано решение от гражданите е **повишаване степента на образованост на общество ни**. Това всъщност

е и мяра за просперитета на един народ. Процесите по вземане на информирано решение не стават за 30-дневен срок определен в ЗПУГДВМС. Всъщност преди това трябва да си получил някаква степен на образованост. Още в училищата следва да се набляга върху най-висшите ценности визирани в нашата Конституция. Следва да залегне в учебния план дисциплина като Конституционно право, за да може гражданите на Републиката да са запознати с най-основните права които имат и с държавното устройство на страната ни. Още така следва държавата да поеме изцяло необходимите разходи свързани с обучението както на младите, така и на по-възрастните незавършили средно образование. Всъщност с получаване на определена образователна степен хората биха имали възможността в последствие по-лесно да си намерят работа. Тази първа гаранция е свързана и с нещо друго много важно, а именно процесите на лобизъм и манипулиране на общественото мнение. Истината е, че много по-лесно се управлява и въздейства върху един необразован народ, отколкото върху образован такъв. И в тази връзка следва да се отбележи **втората гаранция** за вземане на информирано решение – **медийте**.

Медийте в днешно време са ни познати още като „Четвъртата власт”. Така в разрез с идеите на Шарл Дьо Монтескьо негласно в държавното управление се намесват средствата за масово осведомяване. Безспорно **свободата на словото** е конституционно гарантирано право, с което за съжаление **се злоупотребява**. Много често ставаме свидетели на изопачени изказвания, мисли и идеи. А когато става дума за въпроси от национално значение компромис не трябва да има. Това е и причината да считам, че ако някой следва да отразява цялата информация, да разисква въпроси на засегнатия проблем то това следва да бъдат **националните медии**. Защото не забравяйте, че в крайна сметка частните медии преди всичко са Търговски дружества, преследващи висок рейтинг, по-скъп „праймтайм” и печалба, посредством скандали и сензации. А както заявих компромиси по отношение на националните въпроси не следва да им. Темата предмет на националния референдум следва да бъде отразена и в **три ежедневника**, които са спечелили предварително проведена обществена поръчка. По този начин парите, които ще бъдат предоставени по обществената поръчка ще се използват за финансирането на кампанията по провеждане на национален референдум. По този начин ще се спестят пари и на българските данъкоплатци. В ежедневниците следва задължително да бъде поместен бюлетин, в който да се отразява литературата, от която гражданите биха могли да почерпят подробна информация. Същият този бюлетин следва да бъде поставен пред всяко читалище и библиотека в страната. Следва да бъде предвидена и административна отговорност за главният редактор и за самото издание.

Това е и причината да считам, че **КРБ в чл.40, ал.1** трябва да бъде допълнена в частта си, „ако въпросите са от изключително национално значение или засягат националната сигурност на РБ, то следва само национални медии и три ежедневника да отразяват конкретния проблем при условия определени в закон”.

От друга страна кампанията, за информиране на гражданите по отношение предстоящия референдум следва да не се провежда едва 30 дена преди гласуване за съответното решение, а **поне два месеца**. В крайна сметка има много хора, които стоят далеч от новините. Необходимо е повече време, за да бъдат адекватно и обективно информирани гражданите. Не трябва да забравяме, че последиците на едно такова решение са с траен характер.

Необходимо е да бъдат проведени **публични дебати, обсъждания, да се предоставят обективно плюсовете и минусите на конкретната ситуация и бъдещото решение**. Тук би следвало обикновеният човек да може да зададе въпросите си на хората, които подготвят съответната инициатива, на специалистите в областта,

точно по подобие на американските дебати при изборите за президент, сенатори и кметове. Следва да бъдат проведени няколко такива дебата.

Не на последно място стои въпросът по организационно-техническата дейност по провеждане на референдума. Съгласно чл.15 от ЗПУГДВМС МС е този, който организира издаването на информационен лист, който лист трябва да съдържа формулировката на въпроса, кратка информация за мотивите на референдума въз основа на предложението за неговото провеждане, информация за времето, мястото и реда за произвеждане на референдума. Днешното правителство е еднопартийно. Това означава, че представителите в МС, са членове на една партия и има хипотетична възможност да се изопачат определени факти и обстоятелства. Разбира се тук идва далновидността на всеки един член на правителството, който би следвало, а и сигурно е така, да бъде безпристрастен в изпълнението на функциите си и да се ръководи единствено от интересите на народа. Това е причината да считам, че **друга** изключително важна **гаранция** за вземане на информирано решение от гражданите е всеки един представител на властта бил той в МС или НС **да носи изключителна отговорност за действията и постъпките си при и по повод изпълнение на тези му задължения.** Подобно на вещите лица носещи наказателна отговорност по непредпазливост при невярно заключение, така и тук, където последиците са много по-мощни политиките следва да носят **политико-административна отговорност.** Следва имунитета на същите да бъде свален. Не е допустимо да говорим за професионализъм в една сфера и да се носи завишена отговорност – както по отношение на търговците, така и за вещите лица, а в друга сфера да не е допустимо носенето на такава отговорност. Само тогава всеки един избран от нас член на НС, а впоследствие и представител на правителството би бил по-всеотдаен в постъпките си и би търсил целесъобразното решение. И всичко това, само за да може обективно, всестранно и пълно да бъде изложен дадения проблем пред гражданите на РБ, с цел същия да вземе съответното решение.

Следва преди организирането на тази инициатива да се почерпи опит от държави, в които се използва **референдума като форма на управление.** Типичен пример в тази насока са страни като Ирландия (32), Исландия (8), Швеция, Дания, Чили (5), Мароко и разбира се Швейцария.

В завършек на резюмето си ще подчертая отново основните пунктове, на които се спирам за гарантиране вземането на информирано решение от гражданите на РБ при провеждането на референдум:

- **Образованост на хората;**
- **Само националните медии да отразяват проблема, както и три ежедневника, като е предвидена отговорност за главният редактор и самото издание;**
- **Политико-административна отговорност на членовете на НС и МС;**
- **Повече дни за информиране на гражданите;**
- **Провеждане на дискусии, дебати с професионалисти от съответната сфера и пряк диалог с населението;**
- **Черпене на опит от страни използващи референдума като форма на държавно управление;**

Гр.Габрово
Дата: 25.11.2012год.

Изготвил: Радослав Димитров Балтов